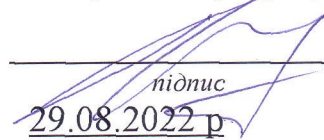

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри української мови

Л.М. Марчук

29.08.2022 р

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти

за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Українська мова і література)»

за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література)

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

мова навчання українська

2022-2023 навчальний рік

Розробники програми:

Дзюбак Н.М., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови;

Лебідь І. Ю., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та управління навчальним закладом;

Савицька О. В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології освіти

Ухвалено на засіданні кафедри української мови.

Протокол № 10 від 29 серпня 2022 року.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми Борис КОВАЛЕНКО

1. Мета і завдання практики, послідовність проходження практики

Виробнича педагогічна практика здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) факультету української філології та журналістики є обов'язковою освітньою компонентою освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і література)», спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти під час навчання, набуття і вдосконалення фахових компетентностей.

Зміст виробничої педагогічної практики здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти визначається тими функціями, які їм доведеться виконувати відповідно до кваліфікації, а саме: вчителя української мови і літератури закладу загальної середньої освіти.

Мета виробничої педагогічної практики – оволодіння здобувачами вищої освіти сучасними технологіями, формами організації та інструментами праці в галузі їх майбутньої професії, формування та розвиток у них професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично формувати професійні компетентності та навички і творчо застосовувати їх у практичній діяльності, підготувати здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти до самостійного і цілісного виконання функцій учителя української мови і літератури закладу загальної середньої освіти, класного керівника.

Завдання виробничої педагогічної практики:

1. Розвиток і вдосконалення здобувачами вищої освіти загальнопедагогічних умінь та навичок, набутих під час навчальних занять у ЗВО.

2. Застосування та поглиблення знань, набутих у процесі теоретичного навчання в університеті, інтеграція знань із дисциплін професійної підготовки.

3. Забезпечення практичного пізнання здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти закономірностей професійної діяльності та оволодіння способами її організації, вміння вирішувати конкретні методичні завдання згідно з умовами педагогічного процесу.

4. Виховання у здобувачів вищої освіти потреби до саморозвитку та самовдосконалення шляхом поновлення теоретичних знань і творчого їх застосовувати у практичній діяльності.

5. Формування вміння проводити різні типи уроків та позакласних заходів з фаху, використовуючи сучасні методи і прийоми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

6. Ознайомлення з формами виховної роботи в старшій школі. Розвиток уміння здійснювати виховну роботу.

7. Формування вміння проводити науково-дослідницьку роботу.

8. Оволодіння здобувачами вищої освіти вміннями і навичками використання своїх психологічних знань при здійсненні аналізу уроку та врахування його результатів для проектування уроку з фаху.

Перед проходженням виробничої педагогічної практики здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти мають опанувати навчальні дисципліни: «Актуальні питання сучасної педагогіки», «Психологія освіти», «Нові педагогічні технології в навчанні української мови і літератури», «Сучасна українська література», «Літературознавчий аналіз та інтерпретація художнього твору», «Лінгвістична інтерпретація тексту: комунікативний та структурний аналіз», «Методика навчання української мови в старшій школі», «Методика навчання української літератури в старшій школі».

2. Обсяг виробничої педагогічної практики

Найменування показників	Характеристика практики
	денна і заочна форми навчання
Рік навчання	1-й
Семестр	2-й
Кількість кредитів ЄКТС	9
Загальний обсяг годин	270
Кількість годин навчальних занять	-
Лекційні заняття	-
Практичні заняття	--
Семінарські заняття	--
Лабораторні заняття	--
Самостійна та індивідуальна робота	270
Форма підсумкового контролю	диференційований залік

3. Вимоги до баз практики та їх перелік

Підприємства, організації, установи, що є базами проведення практики, мають відповідати таким вимогам:

- наявність структур, що відповідають професійній діяльності за спеціальностями/спеціалізаціями, за якими здійснюється підготовка фахівців в Університеті;

- можливість забезпечення кваліфікованого керівництва практикою здобувачів вищої освіти;

- надання здобувачам вищої освіти на час практики можливості працювати на штатних посадах, робота на яких відповідає програмі практики (за наявності відповідних вакансій);

- надання здобувачам вищої освіти права користування бібліотекою, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики, з урахуванням політики конфіденційності бази практики;

– можливість працевлаштування випускників Університету.

Базами виробничої педагогічної практики є заклади загальної середньої освіти I-III ступенів України, з якими укладено договори про проходження практики.

4. Перелік визначених компетентностей, форми та методи контролю рівня сформованості компетентностей

<p>Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності в галузі загальної середньої освіти з розвитку, навчання і виховання учнів старшого шкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і методик навчання української мови і літератури, проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов і вимог. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах.</p>	
ЗК 01	Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).
ЗК 02	Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність).
ЗК 03	Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).
ЗК 04	Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність).
ЗК 05	Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність).
ЗК 06	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 07	Здатність до абстрактного мислення, аналізу й синтезу.
ЗК 08	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
ЗК 09	Здатність проводити дослідження на належному рівні.
СК 01	Мовно-комунікативна компетентність
СК 01.1	Здатність забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою.
СК 01.2	Здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні уміння й навички учнів.
СК 02	Лінгвістична компетентність
СК 02.1	Здатність організувати на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти (старша школа) виконання лінгвістичного аналізу тексту.
СК 02.2	Здатність вільно користуватися спеціальною українською термінологією в обраній галузі досліджень.

СК 03	Літературна компетентність
СК 03.1	Здатність використовувати під час проведення уроків української літератури в закладах загальної середньої освіти III ступеня знань про періоди розвитку української літератури, зокрема сучасний етап.
СК 03.2	Здатність організувати на уроках української літератури в закладах загальної середньої освіти (старша школа) виконання літературознавчого аналізу та інтерпретації художнього твору.
СК 04	Предметно-методична компетентність
СК 04.1	Здатність моделювати зміст навчання з української мови і літератури відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.
СК 04.2	Здатність формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей.
СК 04.3	Здатність здійснювати інтегроване навчання учнів.
СК 04.4	Здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання української мови і літератури, виховання і розвитку учнів.
СК 04.5	Здатність розвивати в учнів критичне мислення.
СК 04.6	Здатність здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів з української мови і літератури на засадах компетентнісного підходу.
СК 05	Інформаційно-цифрова компетентність
СК 05.1	Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.
СК 05.2	Здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси.
СК 05.3	Здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі під час навчання української мови і літератури.
СК 06	Психологічна компетентність
СК 06.1	Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів.
СК 06.2	Здатність використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності.
СК 06.3	Здатність формувати мотивацію учнів та організувати їхню пізнавальну діяльність.
СК 06.4	Здатність формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною.
СК 07	Емоційно-етична компетентність
СК 07.1	Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами.
СК 07.2	Здатність конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу.
СК 07.3	Здатність усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.
СК 08	Компетентність педагогічного партнерства

СК 08.1	Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі.
СК 08.2	Здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.
СК 08.3	Здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.
СК 09	Інклюзивна компетентність
СК 09.1	Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища.
СК 09.2	Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами.
СК 09.3	Здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.
СК 10	Здоров'язбережувальна компетентність
СК 10.1	Здатність організувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу.
СК 10.2	Здатність здійснювати профілактично просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни.
СК 10.3	Здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя.
СК 10.4	Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності.
СК 10.5	Здатність надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу.
СК 11	Проектувальна компетентність
СК 11	Здатність проектувати осередки виховання і розвитку учнів.
СК 12	Прогностична компетентність
СК 12	Здатність прогнозувати результати освітнього процесу та планувати його.
СК 13	Організаційна компетентність
СК 13.1	Здатність організувати процес навчання, виховання і розвитку учнів.
СК 13.2	Здатність організувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності учнів.
СК 14	Оцінювально-аналітична компетентність
СК 14.1	Здатність здійснювати оцінювання результатів навчання учнів та аналізувати їх.
СК 14.2	Здатність забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів.
СК 15	Інноваційна компетентність
СК 15.1	Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі.
СК 15.2	Здатність використовувати інновації у професійній діяльності.
СК 15.3	Здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

СК 16	Здатність до навчання впродовж життя
СК 16.1	Здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя.
СК 16.2	Здатність взаємодіяти з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки (у рамках наставництва, супервізії тощо).
СК 17	Рефлексивна компетентність
СК 17	Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби.

Форми та методи контролю рівня сформованості компетентностей:
аналіз та оцінювання проведених пробних уроків, позакласних та виховних заходів вчителем-предметником та класним керівником, аналіз та оцінювання проведених залікових уроків керівником практики від Університету; консультації з керівниками практики, співбесіда, оформлення матеріалів практики та подання їх для оцінювання керівникам практики від університету; захист звітів про проходження практики; диференційований залік.

Аналіз діяльності практикантів під час виробничої педагогічної практики та їх робочої документації здійснюють керівники практики від Університету.

Поточний контроль передбачає такі заходи:

- облік відвідування здобувачами вищої освіти практики на базі її проходження;
- регулярний контроль за виконанням програми практики;
- консультування щодо виконання завдань практики та оформлення документації практики;
- відвідування, аналіз та оцінювання залікових уроків, позакласних та виховних заходів.

Підсумковий контроль передбачає такі заходи:

- перевірка документації практики;
- захист звітів з практики;
- виставлення заліку.

Під час оцінювання враховують характер та рівень виконаних завдань — репродуктивний, інтерпретативний, творчий. Оцінюють ведення документації практики, виконання доручень керівників від бази практики.

Результати проходження здобувачами вищої освіти практики обговорюються на засіданнях кафедри української мови, кафедри історії української літератури і компаративістики та ради факультету української філології та журналістики.

5. Програмні результати виробничої педагогічної практики:

ПРН 01	Знати специфіку організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти III ступеня.
ПРН 02	Знати та розуміти принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання української мови і літератури в закладах загальної середньої освіти III ступеня.

ПРН 03	Добирати й застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування фахових компетентностей учнів закладів загальної середньої освіти III ступеня і здійснювати самоаналіз ефективності уроків української мови і літератури.
ПРН 04	Проектувати й проводити на належному рівні різні форми уроків з української мови і літератури в закладах загальної середньої освіти III ступеня .
ПРН 05	Знати, розуміти й демонструвати здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання української мови і літератури для виконання освітніх програм в закладах загальної середньої освіти III ступеня .
ПРН 06	Демонструвати й застосовувати знання з української мови і української літератури, необхідні для формування компетентностей здобувачів закладів загальної середньої освіти III ступеня .
ПРН 07	Оцінювати власну педагогічну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку й професійного самовдосконалення.
ПРН 08	Упевнено володіти державною мовою для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною мовою.
ПРН 09	Знати й уміти аналізувати твори сучасної української літератури, володіти знаннями про генезу української літератури, застосовувати ці вміння на уроках української мови і літератури.
ПРН 10	Здійснювати лінгвістичний аналіз текстів і використовувати ці вміння під час організації освітнього процесу з української мови.
ПРН 11	Здійснювати літературознавчий аналіз та інтерпретацію художнього твору і використовувати ці вміння під час організації освітнього процесу з української літератури.
ПРН 12	Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних методичних і філологічних питань, власні погляди на них та їх обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема здобувачам закладів загальної середньої освіти III ступеня.
ПРН 13	Ефективно спілкуватися в колективі, науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах; виступати перед аудиторією, брати участь у дискусіях, обстоювати власну думку (позицію), дотримуватися культури поведінки й мовленнєвого спілкування.
ПРН 14	Організовувати співпрацю учнів, ефективно працювати в команді.
ПРН 15	Дотримуватися правил академічної доброчесності.
ПРН 16	Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного методичного, лінгвістичного або літературознавчого матеріалу.
ПРН 17	Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та/ або інноваційні розробки в методичній або філологічній галузі.
ПРН 18	Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної методичної або філологічної галузі для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.
ПРН 19	Знаходити творчі рішення або відповіді на чітко визначені конкретні та абстрактні проблеми на основі ідентифікації та застосування даних методичної або філологічної галузей.

Під час виробничої педагогічної практики здобувачі вищої освіти повинні оволодіти такими **навчальними, організаційними, методичними та дослідницькими вміннями та навичками:**

Удосконалити базові знання з фаху, філософії, культурології, історії української культури, що сприяють формуванню світогляду й соціалізації особистості в суспільстві, усвідомлення етичних цінностей, норм поведінки;

Використовувати сучасні філологічні й дидактичні засади навчання українській мові та літературі, а також різні теорії й досвід (вітчизняний, закордонний) у процесі вирішення професійних завдань.

Дотримуватись вимог державного стандарту загальної середньої освіти, навчальних програм з української мови та літератури для ЗЗСО і практичних шляхів їхньої реалізації в різних видах урочної та позаурочної діяльності.

Реалізувати вміння використовувати сучасні форми, методи й способи контролю й оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з української мови та літератури.

Дотримуватись правових та етичних норм, які регулюють відносини між людьми в професійних колективах.

Керуватись сучасними підходами до організації та здійснення освітнього процесу згідно з вимогами педагогіки, психології, вікової фізіології й валеології, екології.

Застосувати сучасні методики й технологій (зокрема інформаційні) для забезпечення якості освітнього процесу в загальноосвітніх навчальних закладах.

Аналізувати, діагностувати та корегувати власну педагогічну діяльність з метою підвищення ефективності освітнього процесу.

Дотримуватись мовних норм, на основі знань соціокультурної ситуації розвитку української мови, використовувати мовні одиниці відповідно до комунікативної ситуації.

Володіти комунікативною мовленнєвою компетентністю з української мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.

Використовувати знання специфіки перебігу літературного процесу в історико-культурному контексті; здійснювати різні види аналізу художнього твору, визначати його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, визначати значення для національної та світової культури.

Використовувати гуманістичний потенціал української мови і літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.

Учитися і вдосконалювати з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію.

Аналізувати й вирішувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на підставі сформованих ціннісних орієнтирів, визначати власну соціокультурну позицію в полікультурному суспільстві, бути носієм і захисником національної культури.

Дотримуватись вимог до безпеки життєдіяльності й охороняти життя й здоров'я учнів в освітньому процесі та позаурочній діяльності.

6. Термін проходження практики: в 2022-23 навчальному році виробничу педагогічну практику здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література), проходять у другому семестрі упродовж шести тижнів (31-36 тижні).

7. Організація проведення практики

Обов'язки керівника практики від Університету:

Керівник практики здобувачів вищої освіти від кафедри:

– забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед направленням здобувачів вищої освіти на практику: інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності, правил поведінки (в установах, організаціях, на підприємствах), надає здобувачам вищої освіти необхідні документи, програму, щоденник практики, індивідуальне завдання, методичні рекомендації щодо оформлення звітної документації тощо);

– повідомляє здобувачів вищої освіти про форми звітності;
– бере участь у розробці програм практик;
– бере участь у розподілі здобувачів вищої освіти за базами практики;
– розробляє тематику індивідуальних завдань на практику та видає їх здобувачам вищої освіти до початку практики;

– узгоджує з керівником практики від бази практики індивідуальні завдання з урахуванням особливостей бази практики;

– до початку практики проводить зі здобувачами вищої освіти інструктаж з безпеки життєдіяльності та охорони праці, оформляє відповідні документи;

– розміщує навчально-методичні матеріали з проходження практики (робочу програму практики, графік виконання завдань практики, орієнтовану форму звіту з практики, індивідуальне завдання тощо) на платформі MOODLE Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

– бере участь у настановних інструктивних нарадах та підсумкових конференціях з питань практики;

– відстежує своєчасне прибуття здобувачів вищої освіти до місць практики;

– здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;

– забезпечує спільно з керівником практики від бази практики високу якість її проходження згідно з програмою;

– контролює забезпечення необхідних умов праці, організації побуту здобувачів вищої освіти на базі практики та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та безпеки життєдіяльності;

- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань, перевіряє робочу документацію;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці до проведення занять, відвідує та оцінює залікові заходи, аналізує їх;
- проводить консультації щодо опрацювання зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;
- інформує здобувачів вищої освіти про порядок подання звітів про практику та їх захисту;
- перевіряє звітну документацію здобувачів вищої освіти;
- приймає захист звітів здобувачів вищої освіти про практику в складі комісії, оцінює результати практики здобувачів вищої освіти, виставляє оцінки в залікові книжки;
- здає звіти здобувачів вищої освіти про практику на кафедру;
- готує звіт про проведення практики.

Обов'язки керівника практики від бази практики визначає договір між Університетом і базою практики.

Керівник практики від бази практики, який здійснює загальне керівництво практикою, несе особисту відповідальність за її проведення.

Керівник практики від бази практики:

- розподіляє здобувачів вищої освіти за робочими місцями відповідно до графіка проходження практики, забезпечує ефективність її проходження;
- забезпечує проведення інструктажу з охорони праці та безпеки життєдіяльності, протипожежної безпеки на базі практики та на робочому місці під час виконання конкретних видів робіт; ознайомлює студентів з організацією робіт на конкретному робочому місці;
- забезпечує проходження практики здобувачами вищої освіти в структурних підрозділах підприємства, організації, установи;
- забезпечує та контролює дотримання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього розпорядку бази практики;
- створює необхідні умови для оволодіння здобувачами вищої освіти новою технікою, сучасними технологіями та методами організації праці, сприяє підбору матеріалу для виконання курсових і дипломних робіт;
- оцінює якість проходження практики здобувачами вищої освіти, складає на них характеристику з відображенням виконання програми практики, якості професійних знань та вмінь.

Обов'язки здобувачів вищої освіти Університету, яких направляють для проходження практики:

- взяти участь у настановній конференції з питань організації практики у визначений деканатом факультету час;
- до початку практики отримати від керівника практики від кафедри направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник,

індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення необхідних документів;

- до початку практики пройти в Університеті інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- своєчасно прибути на базу практики;
- якісно та в повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики, індивідуальне завдання;
- ознайомитися та суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку на базі практики;
- після закінчення практики не пізніше, ніж через три дні, подати на перевірку керівникові усі матеріали практики;
- своєчасно оформити звіт та захистити його в терміни, визначені наказом.

Здобувачеві вищої освіти, який не виконав програми практики з поважних причин (підтверджених документально), може бути надано право на проходження практики повторно за умов, визначених Університетом та погоджених із базою практики. Здобувача вищої освіти, який вдруге отримав негативну оцінку з практики, відраховують з Університету.

Здобувача вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин або отримав оцінку «не зараховано»/«незадовільно» за результатами захисту звіту про практику, відраховують з Університету за невиконання навчального плану.

8. Зміст практики

Зміст виробничої педагогічної практики передбачає такі змістові модулі:

ЗМ 1. Навчальна, методична, позакласна робота з фаху

1. Участь у настановній конференції з виробничої (педагогічної) практики.
2. Ознайомлення із організаційними документами та програмою практики, відвідування консультації керівників практики від університету.
3. Інструктаж із безпеки життєдіяльності та охорони праці.
4. Прибуття на базу практики, розподіл за класами, призначення керівників від бази практики; ознайомлення зі специфікою діяльності ЗЗСО; бесіда з адміністрацією закладу про особливості освітнього процесу, розпорядок роботи закладу, правила трудової дисципліни.
5. Знайомство з класом, учителями-предметниками, матеріальною базою та методичним забезпеченням освітнього процесу. Відвідування та аналіз уроків та позакласних заходів учителів-предметників з фаху.
6. Ознайомлення з календарними планами, методичними матеріалами шкільних кабінетів української мови та літератури, вивчення та підбір методичної літератури. Складання індивідуального графіку проходження практики та затвердження його з керівником практики.
7. Визначення можливості використання комп'ютерної техніки для виконання програми практики.

8. Складання графіку проведення пробних та залікових уроків, і позакласних заходів, написання конспектів уроків, обговорення їх з учителями-предметниками, проведення та аналіз пробних і залікових уроків.

9. Обирання теми індивідуального завдання з фаху та проведення пошукової та дослідницької роботи з теми індивідуального завдання.

10. Оформлення матеріалів практики з фаху.

ЗМ 2. Виховна робота з класом

1. Поглиблення розуміння сутності основ компетентнісної, особистісно орієнтованої освіти, особливостей їх реалізації в педагогічному процесі закладу базової середньої освіти;

2. Саморозвиток особистісних якостей студента, активізація позиції суб'єкта професійного та особистісного саморозвитку;

3. Поглиблення розуміння сутності виховання в контексті інноваційної освіти, основ її реалізації через адекватну організацію навчальної діяльності учнів;

4. Залучати студентів до самостійного розв'язання посильних навчально-виховних завдань.

Для реалізації поставлених завдань студент-практикант повинен виконати наступні види робіт з педагогіки:

1. Вести щоденник виробничої педагогічної практики (фіксувати та аналізувати процес і результати власної діяльності (підготовка та проведення навчальних занять, робота з документацією (вивчення особливостей ведення журналу), реалізація функцій класного керівника учнівського колективу).

2. Брати участь у консультаціях керівника практики.

3. Підготувати конспект виховного заходу, який необхідно провести в закладі середньої освіти (попередньо план-конспект узгодити з класним керівником та методистом, а також запросити на перегляд виховного заходу).

4. Зафіксувати висновок в облік проведеної роботи щоденника практики.

5. Здійснити комплексний самоаналіз проведеного уроку за значущими параметрами.

6. Здійснити аналіз одного із уроків проведених вчителем.

7. Підготувати звіт з виробничої педагогічної практики, в якому відобразити:

а) найбільш суттєві досягнення та проблеми щодо реалізації освітнього процесу у закладі середньої освіти, дати їм теоретичне обґрунтування;

б) сформулювати комплекс форм, методів, прийомів організації освітнього процесу, які студент-практикант визначив як найбільш ефективні;

в) сформулювати загальні висновки, «уроки практики», визначити напрями особистісного та професійного саморозвитку на перспективу.

ЗМ 3. Дослідницька робота з психології

Виконання завдань з психології мають на меті оволодіння здобувачами вищої освіти вміннями і навичками використання своїх психологічних знань при здійсненні аналізу уроку та врахування його результатів для проєктування уроку з фаху. Здобувачі вищої освіти, виконуючи завдання з психології, повинні розв'язати такі задачі:

- ♦ грамотно здійснювати психологічне спостереження за діяльністю педагога ті учнів, взаємодією та взаємовпливом в системі «педагог-учні» під час уроку для збору фактичного матеріалу;

- ♦ здійснити фіксацію, обробку та аналіз матеріалів, отриманих в результаті спостереження;

- ♦ узагальнити, осмислити отриману в ході спостереження інформацію та підготувати психологічний аналіз уроку.

Виконання завдань з психології може відбуватися в такій послідовності.

У перший тиждень практикант знайомиться з класом, налагоджує з учнями психологічний контакт, проводить пробні спостереження під час відвідання уроків з фаху.

Впродовж наступних тижнів здобувач вищої освіти здійснює спостереження за діяльністю учнів та педагога на уроці відповідно до запропонованої програми, проводить обробку результатів спостереження з метою з'ясування розвивального впливу уроку.

В останній тиждень практики здобувач вищої освіти готує психологічний аналіз уроку, який містить не лише узагальнені, теоретично осмислені дані про психологічне забезпечення уроку, його вплив на психічний та особистісний розвиток учня, але й пропозиції шляхів його вдосконалення, оцінки їх ефективності.

9. Вимоги до звітної документації про практику

Виробнича педагогічна практика здійснюється за індивідуальним графіком, який складає кожен здобувач вищої освіти на початку практики відповідно до змісту практики. Хід і результати практики фіксуються у щоденнику практики. Після завершення виробничої педагогічної практики кожен здобувач вищої освіти пише звіт про виконану роботу, подає керівникам практики у триденний термін після закінчення практики **такі звітні матеріали**:

1. Щоденник з відгуками про роботу як вчителя-предметника та класного керівника, які містять рекомендовані оцінки (“відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”), підписані директором школи, учителями-предметниками і класним керівником (з печатками бази практики). *Відгуки (характеристики) подаються у щоденнику практики. Якщо у щоденнику бракує аркушів для запису або керівниками з фаху є різні учителі-предметники, відгуки з рекомендованою оцінкою додатково друкують на окремих аркушах формату А4 і засвідчують печаткою бази практики.*

2. Звіт про виробничу (педагогічну) практику, підписаний практикантом.

3. Плани-конспекти усіх проведених уроків з української мови, української літератури, оцінені вчителями-предметниками. *Оцінювання проведених уроків здійснюється за 12-ти бальною шкалою.*

4. Розгорнуті плани-конспекти залікових уроків з української мови в основній школі (2), з української літератури в основній школі (2).

5. Протоколи обговорення залікових уроків з аналізом та оцінкою керівника практики від Університету (4).

6. Конспект залікового позакласного заходу з української мови та(чи) української літератури в основній школі (1).

7. Зразки наочних посібників, демонстративні матеріали, що використовували на уроках.

8. Повідомлення про результати індивідуального завдання з фаху.

9. Відеозапис фрагменту уроку з української мови/літератури.

10. План-конспект виховного заходу.

11. Самоаналіз проведеного уроку.

12. Аналіз відвіданого навчального заняття.

13. Психологічний аналіз уроку.

14. Розділ «Психологічна складова виробничої практики» у звіті про практику.

Здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які працюють за фахом, подають звітні матеріали в повному обсязі.

13. Підбиття підсумків виробничої педагогічної практики

Підсумки виробничої педагогічної практики підбиваються за такими етапами:

1. Перевірка і оцінювання матеріалів практики.

2. Захист виробничої (педагогічної) практики перед комісією, яка спеціально створюється на факультеті української філології та журналістики.

До захисту виробничої практики перед комісією, яка спеціально створюється на факультеті, допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали програму практики; були позитивно оцінені вчителями-предметниками та класними керівниками; подали необхідну документацію, що була перевірена на час захисту керівниками практики від Університету.

Засідання комісії із захисту навчально-виробничої практики відбувається не пізніше як через 10 днів після завершення практики¹.

Порядок захисту практики:

а) голова комісії надає слово здобувачеві вищої освіти для короткого повідомлення про те, у якій школі і як проходила практика, про труднощі, які виникали протягом практики; здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти висловлює пропозиції про поліпшення виробничої практики;

¹ Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти заочної форми навчання відповідно до графіку захист практики може здійснюватися не пізніше як через 10 днів від початку заліково-екзаменаційної сесії після завершення виробничої практики.

б) керівник практики від фахової кафедри уточнює окремі моменти звіту, ставить запитання з теорії та методики проведення уроків і позакласних заходів;

в) керівники від кафедр педагогіки та управління навчальним закладом, психології освіти ставлять запитання про психолого-педагогічний аналіз уроків, планування навчально-виховного процесу, організацію виховної роботи з класом, ведення щоденників тощо;

г) голова комісії звертається до членів комісії та всіх присутніх з пропозицією взяти участь в обговоренні звіту практиканта.

Комісія вирішує питання про оцінку виробничої (педагогічної) практики кожного здобувача вищої освіти, оформлює відповідні документи (звіти, залікові книжки, заліково-екзаменаційні відомості), оголошує оцінки практикантам. Загальна оцінка роботи кожного здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти є комплексною і враховує всі сторони діяльності, вона не є середнім арифметичним суми оцінок усіх видів роботи, а визначається на основі обговорення і погодження думок усіх керівників з практики.

Захист виробничої (педагогічної) практики протоколюється.

11. Форма підсумкового контролю: диференційований залік.

12. Критерії оцінювання виробничої педагогічної практики

12.1. Оцінювання практики учителями-предметниками і класними керівниками

Проведені уроки та виховні заходи керівники від баз практики (учителі-предметники, класні керівники, завучі з навчальної та виховної роботи) оцінюють за 12-бальною шкалою, а саме:

1. Проведені відповідно до програми та календарного планування уроки з української мови та української літератури.
2. Позакласні заходи з фаху.
3. Виховні заходи.

Критерії оцінювання уроків практикантів

Оцінка “відмінно” (10–12 б) ставиться за умови, якщо:

- повністю реалізовано виховний, розвиваючий та освітній потенціал уроку;
- методичні прийоми відповідають меті та етапу навчання;
- правильно встановлено послідовність та співвідношення різних методів навчання;
- практикант володіє прийомами активізації всіх учнів класу і здійснює індивідуальний підхід до них;
- практикант правильно добирає критерії оцінювання знань та вмінь учнів, використовує різноманітні прийоми контролю;

- практикант послуговується українською літературною мовою, не робить помилок, помічає помилки учнів і володіє мовленнєвими способами їх виправлення;
- практикант дотримується вимог професійної етики, вміло використовує технічні та інші допоміжні засоби навчання як наявні, так і самостійно виготовлені;
- практикант вміє доцільно розподілити час уроку;
- епізодично користується конспектом і під час уроку може скоригувати свою заплановану діяльність.

Оцінку “добре” (7–9 б) ставлять, якщо урок відповідає основним вимогам до уроку, але при цьому:

- не до кінця реалізовано виховний, освітній або розвиваючий потенціал уроку;
- здебільшого правильно встановлено послідовність і співвідношення різних методів і прийомів навчання;
- практикант володіє основними прийомами активізації всіх учнів класу, але не завжди здійснює індивідуальний підхід до них;
- правильно добирає критерії оцінювання знань та вмінь учнів, використовує різноманітні прийоми контролю;
- не завжди правильно розподіляє час на мовлення учнів і вчителя;
- використовує наявні та самостійно виготовлені посібники, але методика їхнього застосування не завжди раціональна;
- послуговується українською літературною мовою, іноді робить несуттєві помилки, які сам виправляє, а також помічає і виправляє більшість помилок учнів;
- помічає помилки учнів і володіє мовленнєвими способами їх виправлення;
- практикант дотримується вимог професійної етики, епізодично користується конспектом і під час уроку в деяких випадках може скоригувати свою заплановану діяльність.

Оцінка “задовільно” (4–6 б) ставиться, якщо:

- у практиканта виникають труднощі із самостійним проведенням уроку, але основна дидактична мета та план уроку реалізуються без суттєвих змін;
- на уроці недостатньо поєднуються індивідуальна та колективна робота, практикант, працюючи з одним учнем, залишає без уваги клас;
- на уроці використовуються ТЗН, але практикант не володіє ними достатньо вільно, порушує вимоги до використання наочних посібників;
- трапляються мовленнєві помилки, практикант не виправляє помилки учнів;
- практикант відчуває помітні труднощі під час уроку, не виявляє методичної ініціативи, не може вийти за рамки конспекту уроку.

Оцінку “незадовільно” (1–3 б) ставлять, якщо:

- практикант робить помилки у поданні навчального матеріалу, не досягає поставленої дидактичної мети уроку;
- на уроці не вирішуються виховні задачі;
- не вміє керувати класом, підтримувати робочу атмосферу, дисципліну та порядок;
- практикант не готовий до проведення уроку.

12. 2. Оцінювання практики керівниками від університету

Критерії оцінювання:

ЗМ 1. Навчальна, методична, виховна робота з фаху українська мова і література - 60 балів (прохідний бал – 36).

Оцінюють керівники практики від кафедр української мови, історії української літератури та компаративістики:

- складання та правильне оформлення звіту про виробничу (педагогічну) практику – 5 балів;
- правильне оформлення щоденника практики – 5 балів;
- проведення уроків з української мови, української літератури, складання їх конспектів – 30 балів.
  - проведення та конспекти позакласних заходів з фаху -10 балів),
  - зразки наочності, яку практиканти використовували на уроках – 5 балів;
- повідомлення про хід та результати науково-методичних досліджень з фаху – 5 балів.

ЗМ 2 Виховна робота з класом – 25 балів (прохідний бал – 15).

Критерії оцінювання виробничої педагогічної практики з педагогіки ступінь виконання студентами завдань практики;

якість педагогічних знань, проявлених під час практики та їх відображення у звітній документації;

рівень сформованості умінь та навичок практичної роботи студентів як майбутніх фахівців.

Оцінка	Критерії
Відмінно (23-25 балів)	Студент у повному обсязі виконав усі завдання виробничої педагогічної практики. Виховні заходи оцінено на 10-12 балів. Отримав високу оцінку вчителя, класного керівника та методистів за виконувану роботу. Під час виконання різних видів роботи в школі проявив себе як організований, сумлінний, ініціативний, творчий. Завоював повагу серед учнів, педагогічного колективу школи, керівників практики і отримав високу оцінку керівника від бази практики. У визначений термін здав досконало оформлену документацію, яка відповідає вимогам практики.

<p>Добре (19-22 бали)</p>	<p>Студент у повному обсязі виконав усі завдання виробничої педагогічної практики. Виховні заходи оцінено на 7-9 балів. Студент припускався деяких методичних помилок під час проведення виховних заходів, але зміг самостійно їх виправити або пояснити причину в процесі аналізу виховного заходу. Проявив дисциплінованість, отримав позитивну оцінку роботи від класного керівника. Вчасно оформив та здав звітну документацію, яка відповідає вимогам практики.</p>
<p>Задовільно (15-18 балів)</p>	<p>Завдання з педагогіки виконані в повному обсязі. Виховний захід оцінено на 4-6 балів. Студент проявив себе організованим, дисциплінованим, проте недостатньо самостійним та ініціативним. Під час залікових заходів допускалися несуттєві методичні помилки. Студент вчасно здав документацію, але при її оформленні допустився деяких неточностей або неповноти викладу.</p>
<p>Незадовільно (0-14 балів)</p>	<p>За період практики студент не виконав усі завдання з педагогіки, передбачених програмою практики. Отримав негативні відгуки від педагогічного колективу школи, керівників від бази практики. Невчасно та не в повному обсязі подав матеріали практики, які містять неточності та помилки і не відповідають вимогам, щодо оформлення такого виду документації.</p>

Розподіл балів під час оцінювання результатів діяльності здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з педагогіки

№	Зміст	Бали
1.	Щоденник практики (повнота і правильність оформлення – зміст, висновки, оцінка)	5
2.	Виховний захід (підготовка, проведення, наявність та повнота конспекту)	10
3.	Самоаналіз проведеного уроку (комплексний самоаналіз проведеного уроку за значущими параметрами)	2,5
4.	Аналіз відвіданого навчального заняття (комплексний аналіз відвіданого уроку за значущими параметрами)	2,5
5.	Участь у настановній конференції, підготовка звіту (наявність усіх структурних компонентів, відображення всіх видів робіт, список використаних джерел, наявність необхідних підписів) та участь у звітній конференції	5

ЗМ 3. Дослідницька робота з психології – 15 балів (прохідний бал – 9).

Оцінюють керівники практики від кафедри психології освіти:

- психологічний аналіз уроку – 12 балів;

- наявність і правильне оформлення індивідуального плану практиканта та звіту в частині, що стосується дослідницької роботи з психології – 3 бали;

12.3. Рейтингова оцінка (RD) з виробничої педагогічної практики

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Відсоток %	Оцінка за національною шкалою
90-100	A (відмінно)	10	Відмінно
82-89	B (дуже добре)	25	Добре
75-81	C (добре)	30	Добре
67-74	D (задовільно)	25	Задовільно
60-66	E (достатньо)	10	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)		Незадовільно

90–100 балів (“відмінно”) заслуговує практична робота того здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, який всі або більшість уроків провів на відмінно (10–12 балів); систематично і цікаво організовував виховну і позакласну роботу з учнями; застосував у навчально-виховному процесі сучасні педагогічні технології, нові інформаційні засоби навчання; завоював повагу та авторитет серед учнів, батьків і педагогічного колективу школи, керівників практики від кафедр університету; змістовно написав й охайно оформив усю документацію практики та вчасно подав її керівникові, виконав і захистив на високому науково-методичному рівні індивідуальне дослідження.

82–89 балів (“добре”) заслуговує здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, який провів уроки переважно на “добре” (7–9 балів); старанно і вміло організовував виховну роботу з учнями, зробив деякі методичні помилки в навчально-виховному процесі, але зміг самостійно їх виправити або пояснити їх причину під час аналізу уроку чи виховного заходу; не допускав недисциплінованості, байдужості, шаблонності на всіх ділянках роботи; подав у визначений термін правильно оформлену документацію; виконав і захистив на високому науково-педагогічному рівні індивідуальне дослідження.

75–81 бал (“добре”) заслуговує здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, який провів уроки переважно на “добре” (7–9 балів) (допускають не більше 20 % оцінок “задовільно” (4–6 балів); зробив незначні методичні

помилки у навчально-виховному процесі, проте не завжди міг самостійно їх виправити або пояснити під час аналізу уроку чи виховного заходу їх причину; був дисциплінованим, виконавчим, самостійним на всіх ділянках роботи; подав вчасно документацію, до якої можуть бути внесені незначні доповнення і виправлення за вказівкою керівників практики від кафедр університету; виконав і захистив на достатньому науково-педагогічному рівні індивідуальне дослідження.

67–74 бали (“задовільно”) ставлять здобувачеві першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, який провів уроки переважно на “задовільно” (4–6 балів) (60 %); проявив себе як організований, дисциплінований, але недостатньо самостійний та ініціативний; загальна характеристика діяльності практиканта в школі задовільна; виконав на задовільному науково-методичному рівні індивідуальне наукове дослідження.

60–66 балів (“задовільно”) ставлять здобувачеві першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, який виконав програму педпрактики повністю, але уроки провів на “задовільно” (80 %), проявив себе як недостатньо організований і дисциплінований, безініціативний; загальна характеристика діяльності в школі практиканта учнів, батьків, учителя-предметника, класного керівника, керівників практики від кафедр університету – задовільна; подав документацію, яка потребує доповнення і виправлення; виконав на низькому науково-методичному рівні індивідуальне дослідження.

35-59 балів (“незадовільно”). Відсутня систематичність у роботі здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Виконав на низькому професійно-педагогічному рівні навчальну, виховну, методичну роботу, передбачену програмою практики. Робив помилки, пов’язані зі змістом навчальної дисципліни, методикою проведення уроків та позакласної роботи. Виконував дії у навчально-виховному процесі без достатнього теоретичного усвідомлення, копіюючи вчителя (методиста, здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти). Не здав документації або здав із великим запізненням, зробивши значні помилки в її оформленні.

13.Рекомендована література

Нормативні документи

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/konczepczya.pdf>

2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392).

3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». (*Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2020, № 31, ст.226)

4. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2022/08/20/02/Instruktazhmetod.rekom.shchodo.orhaniz.osv.protsesu.2022-2023.navchalnomu.rotsi.20.08.2022.pdf>

5. Методичні рекомендації щодо викладання української мови, української літератури, зарубіжної літератури у 2022/2023 навчальному році Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 № 1/9530-22. Режим доступу: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-ukrayinskoji-movy-ukrayinskoji-literatury-zarubizhnoyi-literatury-u-2022-2023-navchalnomu-rotsi/>
6. Українська мова. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
7. Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. 10-11-й клас. Рівень стандарту (затверджена наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407)). *Дивослово*. 2018. №7-8. С. 2-15. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.
8. Програми курсів за вибором і факультативів з української мови. 8-11 класи / За заг. ред. К.В. Таранік-Ткачук. Київ: Грамота, 2012. 272 с.
9. Береш О.І., Гнаткович Т.Д., Ківеждій О.В. Шкурда М.І. Українська мова. 5-9 класи. Програми факультативних курсів для загальноосвітніх навчальних закладів. Ужгород: Гражда, 2015. 68 с.
10. Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, затвердженого вченою радою Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка 30 серпня 2018 р. (протокол № 7). Електронний ресурс. Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>.
11. Положення про проведення практики здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти вищих навчальних закладів України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>.

Підручники і посібники

Українська мова

1. Дороз В.Ф. Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 386 с.
2. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах: підручник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти філологічних факультетів університетів / колектив авторів за редакцією М.І.Пентилюк: М.І.Пентилюк, С.О.Караман, О.В.Караман, О.М.Горошкіна, З.П.Бакум, М.М.Барахтян, І.В.Гайдаєнко, А.Г.Галетова, Т.В.Коршун, А.В.Нікітіна, Т.Г.Окуневич, О.М.Решетилова. Київ: Ленвіт, 2005. 400 с.
3. Плиско К.М. Принципи, методи і форми навчання української мови

(Теоретичний аспект): навчальний посібник. Харків: Основа, 1995. 240 с.

4. Практикум з методики навчання української мови: посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти педагогічних університетів та інститутів / колектив авторів за редакцією М.І.Пентилюк: С.О.Караман, О.В.Караман, О.М.Горошкіна, А.В.Нікітіна, І.В.Гайдаєнко, Т.Г.Окуневич, З.П.Бакум, Н.М.Дика. Київ: Ленвіт, 2003. 302 с.

5. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії. Київ: Ленвіт, 2000.

Українська література

1. Бондаренко Ю. Вивчення образів-персонажів літературного твору в школі: теорія і практикум. Ніжин : НДУ, 2015. 216 с.

2. Бондаренко Ю. Загальна модель шкільного навчання української літератури. Рівне : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 398 с.

3. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) : навч. посіб. Київ : Освіта України, 2009. 464 с.

4. Мацевко-Бекерська Л. В. Методика викладання світової літератури : навч.-метод. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 320 с.

5. Микитюк В. Педагогічні концепти Івана Франка (теорія і методика навчання літератури). Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 408 с.

6. Мірошниченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах : підручник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 432 с.

7. Наукові основи методики літератури: навч.-метод. посіб. / за ред. д.ф.н., проф., чл.-коресп. АПН України Н.Й. Волошиної. Київ : Ленвіт, 2002. 344 с.

8. Нежива Л. Л. Теорія і практика вивчення літературних напрямів українського письменства в школі : монографія. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. 356 с.

9. Островська Г. Формування професійної готовності майбутніх учителів зарубіжної літератури до вивчення біографії письменників у загальноосвітній школі : монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2017. 472 с.

10. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах : навч. посіб. Київ : Ленвіт, 2000. 384 с.

11. Ситченко А. Л. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах : навч. посіб. для студентів-філологів. Київ : Ленвіт, 2011. 291 с.

12. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 312 с.

13. Токмань Г. Методика навчання української і зарубіжної літератури: самостійна робота студента. Київ : Міленіум, 2019. 110 с.

14. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі : навч. посіб. Київ : Кондор, 2012. 316 с.

15. Шуляр В. І. Сучасний урок української літератури : монографія. Миколаїв : Іліон, 2014. 553 с.

16. Яценко Т. О. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія. Київ : Пед. думка, 2016. 360 с.

14. Інформаційні ресурси

http://www.nbuv.gov.ua/	Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського
http://ruh.znaimo.com.ua/index-26750.html?page=12	Наукова бібліотека національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Umlsh/texts.html	Журнал «Українська мова і література в школі»
http://dyvoslovo.com.ua/archive/zmist_1/	Журнал «Дивослово»
http://journal.kdpu.edu.ua/pedag/article/view/379	Журнал «Педагогіка вищої та середньої школи»
http://sch.pedpresa.com/cgi-bin/pnz/sch.cgi?session=0&action=m_show_issue&cat=1&target=i1 http://lib.vippo.org.ua/periodyka.php?subcat=63&page=2	Журнал «Українська мова і література в сучасній школі»
http://lib.vippo.org.ua/periodyka.php?subcat=168&group=12	Журнал «Методичні діалоги. Журнал для вчителів української мови і літератури»
http://korycja50.blogspot.com/p/blog-page_12.html	Блог Галини Романівни Корицької
http://omelchuk.ks.ua/index.php?option=com_remository&Itemid=53&func=fileinfo&id=14	Персональний сайт Сергія Омельчука
http://www.glazova.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=103:-10-11-&catid=56:-10-&Itemid=77	Персональний сайт Олександри Глазової
http://metodportal.net/node/4697	Методичний портал
http://tineydggers.at.ua/load/39-2-2	Плани-конспекти уроків
http://osvita.org.ua/	Освітній портал України
http://lingvod.blogspot.com/	Лінгводидактика
http://www.filologdirect.ru/content/kommunikativnyi-aspekt-v-rabote-nad-intonatsiei-v-	Портал філолога

professionalnoi-podgotovke-uchitelya	
http://subject.com.ua/ukrmova/method/index.html	Підручник за редакцією М.І.Пентилюк «Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах»
ftp://lib.sumdu.edu.ua/ebooks/Knigi_CYL/Vikladanna_ukr_movi(zagalnoosvitnih_zakladah)-Doroz.pdf	Навчальний посібник В.Ф.Дороз «Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах»

Педагогіка

1. Гурський В.А. Теорія виховання : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2016. 142 с.
2. Гурський В.А. Педагогіка з історією педагогіки : навч.посіб. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. 268 с.
3. Зайченко І.В. Педагогіка URL: http://pidruchniki.ws/17000308/pedagogika/pedagogika_-_zaychenko_ib
4. Закон України „Про освіту”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Концепція Нової української школи URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
6. Пальчевський С.С. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Каравела, 2016. 496 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/348-pedagogka-palchevskiy-ss.html>
7. Пащенко М.І., Красноштан І.В. Педагогіка: навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2017. 228 с. URL: <https://ua1lib.org/book/3099168/d4d9a3?id=3099168&secret=d4d9a3>
8. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0659-00#Text>
9. Семенов О. Інтегративні основи розвитку педагогічної майстерності вчителя-словесника: Навчальний посібник. Видання друге, доповнене. Суми : Видавництво СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. 234 с.
10. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів. Навчально-методичний посібник 2021. 164 с. URL: <https://ru.calameo.com/read/005652160fef03533f43e>

Рекомендовані джерела інформації

11. <https://mon.gov.ua/ua>
12. <https://vseosvita.ua/>
13. <https://naurok.com.ua/>
14. <https://osvitoria.media/>

Психологія:

1. Токарева Н.М. Основи педагогічної психології: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2013. 223 с.
2. Педагогічна психологія: підручник / М.Б. Євтух, Е.В. Лузік, Н.В. Ладогубець, Т.В. Ільїна. Київ : Кондор, 2015. 420 с
3. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова і педагогічна психологія : підручник. Київ : , 2017. 480 с.
4. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник для ВНЗ. Міністерство освіти і науки України; Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 111 с
5. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія.: навч. посіб. Київ: Каравела, 2016. 264 с.
6. Вікова та педагогічна психологія: навч.посіб. / за ред. О.В.Скрипченко та Л.В.Долинської. Київ: Каравела, 2017. 400 с.
7. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja. / za zag. red. N. M. Bibik. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.